

Planl? Davran?? ?lçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Planl? Davran?? ?lçe?i*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=29134>

Özet

Planlı Davranış Ölçeği, Planlı Davranış Teorisi temelinde geliştirilmiş bir ölçeğin Türkçe uyarlamasıdır. Özellikle testis kendi kendine muayenesi (TKM) ile ilgili bireylerin davranışsal niyetlerini ve bu niyetleri etkileyen faktörleri değerlendirmek amacıyla Türk kültür bağlamında geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Bu uyarlama, TKM gibi önemli bir sağlık davranışının tevik edilmesine yönelik araştırma ve klinik uygulamalarda kullanılabilecek güvenilir ve geçerli bir araç sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler

Planlı Davranış Teorisi, testis kendi kendine muayenesi, psikometrik özellikler, geçerlik, güvenilirlik, uyarlama.

Yazarlar

Emine Iyigun, Sevim Tastan, Hacer Ayhan, Gülşah Kose, Cevdet Acikel.

Amaç

Planlı Davranış Ölçeği'nin temel amacı, Planlı Davranış Teorisi'nin yapıları, Türk kültürel bağlamında testis kendi kendine muayenesi ile ilişkili olarak ölçmektir. Bu ölçek, araştırmacılar ve sağlık profesyonelleri için TKM'yi gerçekleştirme niyetlerini anlamak ve tahmin etmek amacıyla sağlam bir araç sağlamak, böylece bu kritik sağlık davranışının tevik etmeyi amaçlayan müdahalelere destek tutmak için geliştirilmiştir.

Bu uyarlama, ölçeğin Türk popülasyonu için geçerliliğini ve güvenilirliğini tesis etmeyi hedeflemiştir. Bu sayede tutum, subjektif normlar ve algılanan davranışsal kontrol gibi teorik bileşenlerin, TKM ile ilgili olarak bu özel kültürel ortamdaki temel psikolojik süreçleri doğru bir şekilde yansıttığından emin olunmuştur.

Yapı

Ölçek, insan davranışının tahmin etmek için sosyal psikolojide yaygın olarak tanınan bir model olan Planlı Davranış Teorisi (PDT) üzerine teorik olarak temellenmiştir. PDT, bir bireyin belirli bir davranış gerçekleştirmeye niyetinin, o davranışın en yakın belirleyicisi olduğunu varsayar. Bu niyet ise üç temel yapıdan etkilenir:

Tutum: Bir bireyin davranış gerçekleştirmeye yönelik olumlu veya olumsuz değerlendirmesi (örneğin, "Testis kendi kendine muayenesi yapmak iyi bir şeydir").

Subjektif Normlar: Önemli kişilerden görülen davranış gerçekleştirmeye veya

gerçekleştirmeme yönündeki algılanan sosyal baskı (örneğin, "Yakın çevremdeki insanlar testis kendi kendine muayenesi yapmam gerektiğini düşünüyor").

Algılanan Davranışsal Kontrol: Bir bireyin davranışını gerçekleştirmeye kolaylığı veya zorluğuna ilişkin algısı, kaynakların ve fırsatların varlığına ve beklenen engellere ilişkin inançları yansıtır (örneğin, "Testis kendi kendine muayenesi yapmak benim için kolaydır").

Planlı Davranış Ölçeği, Türk bireyler arasında testis kendi kendine muayenesi yapma niyetini etkileyen bilişsel ve sosyal faktörleri anlamak için bu yapıları ölçer.

Geçerlik

Orijinal kaynakta belirli detaylar sağlanmamış olsa da, Iyigun ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan referans makale, ölçek için Türk bağlamında geçerlik analizlerinin yapıldığını ve açığa belirtmektedir. Bu genellikle içerik geçerliği, yapı geçerliği (örneğin, faktör analizi yoluyla) ve ölçüt geçerliği gibi çeşitli geçerlik biçimlerinin değerlendirilmesini içerir.

Bir ölçeğin uyarlaması için içerik geçerliği hayati önem taşır; bu, çevrilen maddelerin orijinal yapıları doğru bir şekilde yansıttığını ve kültürel olarak uygun olduğunu garanti eder. Genellikle faktör analizi kullanılarak incelenen yapı geçerliği, ölçek maddelerinin Planlı Davranış Teorisi tarafından belirlenen hipotezlenen faktörlere (tutum, sübjektif normlar, algılanan davranışsal kontrol) yüklendiğini doğrular.

Güvenirlik

Iyigun ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan çalışma, Planlı Davranış Ölçeği'nin Türk popülasyonunda tutarlılığını ve istikrarını sağlamak için güvenirlik analizleri de yaptırdı. Psikolojik ölçekler için yaygın güvenilirlik ölçümleri arasında iç tutarlılık (örneğin, Cronbach alfa katsayısı) ve test-tekrar test güvenilirliği bulunur.

Her bir alt ölçek ve genel ölçek için yüksek bir Cronbach alfa değeri, güçlü bir iç tutarlılığı gösterir; bu, her bir yapı içindeki maddelerin yüksek oranda ilişkili olduğunu ve aynı temel kavramı ölçtüğünü ifade eder. Eğer değerlendirilirse, test-tekrar test güvenilirliği, ölçeğin zaman içindeki istikrarını gösterir ve ölçülen yapıda önemli bir değişiklik olmadıkça varsayıldığında, aynı bireylere farklı zamanlarda uygulandığında puanların tutarlı kaldığını gösterir.

Faktör Analizi

Sağlanan kaynakta belirli sonuçlar detaylandırılmamış olsa da, Planlı Davranış Ölçeği'nin uyarlama ve geçerlik sürecinde faktör analizi kullanıldıkça oldukça muhtemeldir. Bu istatistiksel teknik, çok maddeli bir ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek için temeldir.

Genellikle, ölçek maddelerinin Planlı Davranış Teorisi tarafından tahmin edildiği gibi gruplandırılır, tutum, sübjektif normlar ve algılanan davranışsal kontrol gibi ayrı faktörler oluşturduğunu doğrulamak için ya açıklayıcı faktör analizi (AFA) ya da doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanılır. Bu süreç, orijinal ölçeğin temel teorik yapısının korunduğunu ve uyarlanmış Türkçe versiyonunda yeterince temsil edildiğini garanti eder.

Ölçek Enstrümanı

Test Türü: Uyarılama

Format: Ölçeğin formatı açıkça belirtilmemiş olsa da, Planlı Davranış Teorisi temelli ölçekler genellikle Likert tipi derecelendirme ölçeklerini kullanır. Katılımcılar, belirli ifadeler ne kadar katılıp katılmadıkları veya ne kadar doğru bulduklarını genellikle 5 veya 7 noktalı bir ölçek üzerinde belirtirler.

Mevcut Diller: Türkçe

Popülasyon Grubu: Testis kendi kendine muayenesi ile ilgili davranışları ölçtüğü için öncelikli olarak yetişkin erkekler.

Yaş Grubu: Çalışma, genel olarak yetişkin popülasyonu hedeflemektedir. Testis kanseri riskinin arttığı genç ve orta yaşlı erkekler bu ölçeğin ana hedef grubunu oluşturur.

Popülasyon Detayları: Iyigun ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan uyarılama ve geçerlik-güvenirlik çalışması, Türkiye'deki yetişkin erkekler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın örnekleme, ölçeğin kültürel ve dilsel olarak Türk popülasyonuna uygunluğunu sağlamak amacıyla seçilmiştir.

Test Metodolojisi: Ölçek, genellikle bir öz bildirim anketi şeklinde uygulanır. Katılımcılar, verilen ifadeler kendi algılarına ve inançlarına göre yanıt verirler. Bu metodoloji, bireylerin kendi tutumları, sübjektif normları ve algılanan davranışsal kontrolleri hakkında doğrudan bilgi toplamaya sağlar.

Anahtar Kelimeler

Planlı Davranış Teorisi, testis kendi kendine muayenesi, sağlıklı davranışlar, psikometrik, Türkçe ölçek.

Yazarlar

Author ORCID Tanımlayıcıları: Mevcut Değil

Kurumsal E-posta Adresleri: eyigun@gata.edu.tr (Emine Yiğün)

Yazma Adresi: Mevcut Değil

İzinler, Ücret ve Test Yılı

Ölçeğin kullanımı için izinler genellikle orijinal yazarlardan alınmalıdır. Ölçeğin ticari kullanım veya telif hakkı durumu hakkında özel bir bilgi bulunmamaktadır. Akademik veya araştırma amaçlı kullanım için yazarlarla iletişime geçilmesi önerilir.

Ölçekle ilgili herhangi bir ücret bilgisi sağlanmamıştır.

Uyarılma ve geçerlik-güvenirlilik çalışması'nın yayınlandığı yıl **2016**'dir. Bu tarih, ölçeğin Türkçeye uyarlanıp psikometrik özelliklerinin incelendiği yılı temsil etmektedir.

Referanslar

Yiğün, E., Tastan, S., Ayhan, H., Kose, G., & Acikel, C. (2016). Validity and reliability analysis of the Planned Behavior Theory scale related to the testicular self-examination in a Turkish context. *Postgraduate Medicine*, 128(5), 496-501. <https://doi.org/10.1080/00325481.2016.1182872>

Ölçeğin orijinal PDF belgesi buradan indirilebilir: [planned-behavior-scale-toad.pdf](#)

Planlı Davranış Ölçeği Maddeleri

IMPORTANT: The following scale items must be preserved in their original language and must not be changed in any way.

Sağlanan kaynak içeriğinde ölçek maddeleri bulunmamaktadır. Bu bölüm, ölçek maddeleri mevcut olduğunda buraya eklenecektir.